

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۰۸/۰۲

نظیفه زغم

بررسی جغرافیایی منطقه چهلستون

قسمت هشتم و پایانی

«بررسی جغرافیایی منطقه چهلستون» عنوان مونوگراف نظیفه زغم است که در سال ۱۳۹۵ از دبیرانتمت جغرافیه پوهنځی علوم اجتماعی پوهنتون تعلیم و تربیه کابل فارغ شده است. در این جا بخش‌های مختلف این مونوگراف به شکل مقاله‌های جداگانه با شما شریک می‌شود.

مشاهیر چهلستون:

الف - خواجه آخند فاروق یکی از علمای مشهور چهلستون بود. وی در علوم اسلامی به حدی تسلط داشت که علمای دینی سایر مناطق کابل جهت حل مسایل شان به او مراجعه می‌کردند. این سخن مشهور است که اگر کسی می‌گفت که حدیث چنین می‌گوید. مخاطب می‌گفت: درست است که حدیث می‌گوید اما فاروق آخند چه می‌گوید؟ از این سخن که شکل مثل را به خود گرفته است، می‌توان اندازه علم خواجه فاروق و ارادت مردم را به وی حدس زد. (مصاحبه با عبدالحق غیاث)

ب - جنرال غنی از اهالی چهلستون در زمان سلطنت ظاهر شاه به رتبه جنرالی و قوماندانی قطعات مختلف اردو رسیده بود.

ج - محراب الدین، یکی از باشندگان چهلستون که به حیث رییس در وزارت معارف زمان ظاهر شاه ایفای وظیفه می‌نمود، به پاس خدماتش مکتبی در نزدیکی پل حسن خان به نام او مسمی شده است.

د - کاکا جبار بروت سنگتراش چهلستون کارنامه‌ها و خاطره‌های جالبی دارد. انجینر عبدالحق غیاث می‌گوید که این سه روایت را از زبان خود او شنیده است:

۱. روزی که سه عدد سنگ بزرگ تراش شده را بالای خر بار کرده به پل آرتل می‌برد، نخست سنگ سرباری را پایین کرده، بعد چخت را زیر پا می‌گیرد تا سنگ طرف مقابل پایین نیافتد و سنگ طرف خودش را از پهلوی خر باز کرده می‌خواهد پایین کند. در همین اثنا صدایی می‌شنود که می‌گوید: «بچیم احتیاط کو که اوگار نه شی». کاکا جبار بدون این که به طرف گوینده سخن بنگرد، می‌گوید: «تو برو کار ته کو». وقتی هر سه سنگ را پایین می‌کند، می‌بیند که امیر امان الله خان بالای اسپ در کنارش ایستاده است. امان الله خان سه سکه طلا به او میدهد و برایش شایباس می‌گوید.

۲. برای ترمیم ارگ شاهی سنگ میبرد. کسی نزدش آمده می‌گوید: «بری نان چاشت مهمان اعلی حضرت استی». در یک سر میز دراز نان خوری محمد نادر خان می‌نشیند، در دو طرف وزرا و اراکین دربار و روبروی شاه، کاکا جبار. درباریان در بشقاب‌ها مقدار کمی غذا گرفته پیشروی خود می‌گذارند و با قاشق و پنجه با تمکین و آهسته شروع به خوردن نان می‌کنند. کاکا جبار یک غوری برنج را کش کرده با چند لقمه کلان آن را تمام می‌کند، بعد غوری دوم را، غوری سوم را آشپز به اشاره‌ی شاه پیش روی کاکا جبار می‌گذارد. او با خود می‌گوید: «جبار بچیم، کارت خراب شد.» وقتی برنج غوری سوم را هم تمام می‌کند، دست‌های چربش را روی بروت‌های کلان و درازش کشیده می‌گوید: «تخت و بخت ات برقرار باشه.» نادر خان به درباریان می‌گوید: «کسی که کار می‌کنه، همی رقم نان می‌خوره.»

۳. کسی به جبار بروت می‌گوید: «اگه همی ماسه همراي خُمراه یكجای خوردی، پنجاه اوغانی ره بوردی.» کاکا جبار چند لپ ماست را خورده بعد لبه‌های خمره را کم کم شکستانده با ماست مخلوط کرده خورده می‌رود تا این که تمام خمره را با نیم سیر ماست می‌خورد و پنجاه اوغانی را در جیب گذاشته به خانه می‌رود. شکمش پندیده او نفسش بند می‌شود. مادرش وقتی به سوبش می‌بیند، می‌پرسد: «او سرچک شده باز چی کدی که اِق و نِق ماندی؟» کاکا

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لولی

جبار قصه خوردن ماست همراهی خمره را می‌کند. مادرش روغن زرد را آب کرده برایش می‌دهد تا تمام خورده‌گی را از روده‌هایش بکشد.

(مصاحبه با انجنیر عبدالحق غیاث)

تصویر ۱۳ (انجنیر عبدالحق غیاث روای قصه‌ها در مورد مشاهیر چهلستون، حین مصاحبه با نگارنده)

نتیجه گیری:

هر محل و قریه کشور ما ناگفته‌هایی دارد که باید بیان شود زیرا تحولات به گونه سریع در حال واقع شدن اند و شاید آن چه امروز می‌بینیم و می‌دانیم، فردا وجود نداشته باشد. بسیاری از مناطق افغانستان قلعه‌های تاریخی، رسم و رواج خاص، روایات و پنداشت‌های جالب، باورهای مختلف، زیارت‌ها، طبیعت دلکش و بسا چیزهایی دارد که تا حال به گونه همه جانبه به آن‌ها پرداخته نشده است. اگر محصلان ما برای مونوگراف شان به همچو موارد بپردازند، بر علاوه این که در مورد نقاط مختلف کشور معلومات دلچسپ به دست خواهیم آورد، محصلان نیز به تجسس و پشت کار عادت خواهند کرد و همچنان معلومات خود شان نیز بیشتر خواهد شد.

طوری که در مورد قصر و باغ چهلستون، منار چهلستون و قلعه نه برجه بیان شد، اکثر آبدات تاریخی کشور در معرض نابودی قرار دارند. نوشتن در مورد آن‌ها می‌تواند مسوولان حکومت و مردم را به حفظ و نگهداشت، باز سازی و نو سازی آن‌ها متوجه سازد.

روایاتی که در مورد اشخاص، بناها و آبدات تاریخی وجود دارند، آهسته آهسته به سوی فراموشی در حرکت اند، زیرا به دلیل‌های مختلف مانند مصروفیت زیاد مردم، معناد شدن به تماشای برنامه‌های تلویزیونی، صرف وقت بیشتر جوانان در کاربرد تکنالوجی جدید مانند کمپیوتر و انترنت، باعث شده است تا نسل قبلی خاطره‌ها و روایاتی را که شنیده اند، به نسل نو انتقال ندهند. اگر ما به جمع آوری و نوشتن این روایات همت بگماریم، آن‌ها را از ضایع شدن نجات داده می‌توانیم.

از سوی دیگر، معلومات موجود در کتاب‌ها در برخی مورد متناقض و ناقص اند، بناً تحقیق بیشتر و همه جانبه راهی به رفع این تناقضات و تکمیل معلومات بوده می‌تواند. همچنان افغانستان کشوری است که برای جلب توجه سیاحان بین المللی جاذبه‌های زیادی دارد و اگر صلح و ثبات در کشور مستقر گردد، سیلی از سیاحان به کشور ما سرازیر خواهد شد که منبع خوبی عایداتی برای دولت و مردم را فراهم خواهد کرد. اما برای پذیرایی درست از سیاحان نیازمند داشتن معلومات کافی و دقیق در مورد آبدات و آثار تاریخی خود هستیم که نسل امروز و فردای ما مسوولیت تکمیل آن را به عهده دارند.

پیشنهادات:

در جریان تحقیق در مورد قریه چهلستون به نکاتی متوجه شدم که نیازمند توجه مقامات حکومتی، موسسات تحصیلات عالی، و مردم می‌باشند. بناً پیشنهاد می‌کنم که:

۱. از جمله چهار آیده تاریخی چهلستون که در وزارت اطلاعات و فرهنگ کشور ثبت اند، صرف به بازسازی قصر و باغ چهلستون و مسجد میانجی اقدام شده است. قلعه نه برجه و منار چهلستون در وضعیت بدی قرار داشته، روز به روز بیشتر تخریب می‌شوند. به وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ کشور پیشنهاد می‌کنم که اگر برای بازسازی این آبدات امکاناتی در اختیار ندارند، حد اقل از تخریب بیشتر آن‌ها جلوگیری کنند. همچنان برای ترمیم آن‌ها با نهادهای کمک کننده در تماس شوند.

۲. به پوهنتون‌ها و موسسات تحصیلات عالی کشور پیشنهاد می‌کنم که برای محصلان خود موضوعاتی را برای نگارش مونوگراف تعیین کنند که به معلومات موجود چیزی بیافزاید و گوشه‌های تاریک تاریخ و جغرافیای کشور به وسیله آن روشن گردد.

۳. پیشنهاد می‌کنم که معلومات گردآوری شده در مورد جغرافیای نقاط مختلف کشور توسط محصلان، از طرف اداره پوهنتون‌ها منسجم، توحید و تدوین گردیده و شامل نصاب درسی گردد، زیرا اکنون ما در جریان تحصیل راجع به قاره‌های جهان معلومات حاصل می‌کنیم اما در مورد جغرافیای کشور خود ما صرف با جغرافیای اقتصادی و سیاسی کشور آشنا می‌شویم و جغرافیای فزیک افغانستان نیز به گونه مختصر تدریس می‌شود. لازم است تا محصلان دبیارتمنت جغرافیه راجع به کشور خود به خصوص ولایات و ولسوالی‌های آن معلومات همه جانبه حاصل کنند. این کار به حس وطن دوستی افراد جامعه ما نیز کمک می‌کند.

۴. همان گونه که در مورد قریه چهلستون بیان شد، به علت نیاز مردم به سرپناه و نبود پلان وسیع در حکومت برای رفع این معضل، اکثر زمین‌های زراعتی به مناطق رهائشی تبدیل شده است که این کار از یک سو به اقتصاد کشور صدمه می‌رساند و از سوی دیگر اعمار منازل خودسر چهره شهر را زشت کرده است. بناً پیشنهاد می‌کنم که دولت برای حل این مشکل تدابیری روی دست گیرد. مثلاً در دامنه‌های کوه‌ها و جاهای که برای زراعت مساعد نیست، به اعمار شهرک‌های رهائشی و توزیع آن به مردم بپردازد تا زمین‌های کشتی مصون بماند.

۵. شهروندان کشور باید به اهمیت و ارزش آبدات تاریخی پی ببرند و از تخریب آن خود داری کنند. این کار مستلزم برنامه‌های آگاهی دهی و بیدار کردن شعور ملی و حس وطن دوستی مردم است. که نهادهای ذیربط باید به آن بپردازند.

ماخذ:

۱. بابر، ظهیرالدین محمد، مترجم یارقین، شفیه (۱۳۸۹)، بابرنامه، انتشارات وزارت خارجه
  ۲. پوپلزایی، عزیزالدین وکیلی (۱۳۸۷)، فرهنگ کابل باستان، ناشر وزارت اطلاعات و فرهنگ،
  ۳. کاتب، فیض محمد هزاره (۱۳۹۱)، سراج التواریخ، جلد اول، دوم و سوم، انتشارات عرفان،
  ۴. کهزاد، احمدعلی (۱۳۸۷)، بالاحصار کابل و پیشامدهای تاریخی آن، انتشارات میوند،
  ۵. میلاد کابل (۱۳۹۱)، مجموعه مقالات نخستین سمینار علمی تحقیقی، شاروالی کابل،
  ۶. میلاد کابل (۱۳۹۲)، مجموعه مقالات نخستین سمینار علمی تحقیقی، شاروالی کابل،
  ۷. برآورد نفوس شهر کابل به تفکیک ناحیه و جنس طی سال ۱۳۹۴، اداره مرکزی احصاییه افغانستان
  ۸. میرزدا، مژده (۱۳۹۱)، قصرهای تاریخی شهر کابل، مونوگراف
- مصاحبه با محترم انجینیر عبدالحق غیاث، استاد تخنیکم اتومیخانیکی کابل و باشنده قریه چهلستون
  - مصاحبه با قاری نصیراحمد مجاور زیارت میرشاه رسول
  - مصاحبه با محترم امین الله لیسانس در تربیت بدنی (رشته پهلوانی)، مالک دو فارم و یک کارخانه در چهلستون

- مصاحبه با محترم صدیق الله مدیر آرشیف ریاست حفظ آبدات تاریخی وزارت اطلاعات و فرهنگ
- مصاحبه با محترم محمد نبی مدیر انسجام و محترم انجینیر عبدالطیف مدیر انجینیری ناحیه هفتم شهر کابل
- مصاحبه با محترم انجینیر محمد نعیم واحدی، امر پروژه بازسازی قصر چهلستون
- مصاحبه با محترم حسین احمدی مالک کارخانه مکرونی
- مصاحبه با خانم مرضیه باشند اصلی قریه چهلستون